

HỘI THẢO KHOA HỌC: “BẢO VỆ, PHÁT TRIỂN CHỦ NGHĨA XÃ HỘI KHOA HỌC TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY”

VŨ THỊ XUÂN MAI^(*)
tổng thuật

Bối cảnh tình hình thế giới, khu vực và trong nước của Việt Nam trong giai đoạn hiện nay đang có nhiều diễn biến mau lẹ, phức tạp, xuất hiện nhiều nguy cơ mới đe dọa hòa bình, ổn định của đất nước, đe dọa đến sự tồn tại và phát triển của chế độ XHCN. Hội thảo khoa học “Bảo vệ, phát triển Chủ nghĩa xã hội khoa học trong giai đoạn hiện nay” do Học viện Chính trị chủ trì tổ chức là một trong những nỗ lực nhằm tiếp tục khẳng định giá trị và sức sống vững bền của chủ nghĩa xã hội khoa học (CNXHKKH), đồng thời kiến giải những vấn đề đang đặt ra trong thực tiễn xây dựng CNXH ở Việt Nam cũng như trên thế giới hiện nay, tìm ra những giải pháp, những bước đi tích cực cho thời gian tới. Ban tổ chức Hội thảo nhận được hơn 60 báo cáo tham luận.

1. Chủ nghĩa xã hội khoa học là lý luận về đấu tranh giai cấp của giai cấp công nhân, là lý luận chính trị xã hội trực tiếp chỉ đạo hoạt động thực tiễn cuộc đấu tranh của giai cấp công nhân, góp phần hình thành và phát triển thế giới quan, phương pháp luận cách mạng, khoa học, đồng thời là cơ sở lý luận chính trị trực tiếp của đường lối, chính sách của các đảng cộng sản và công nhân quốc tế.

Ngay từ khi mới ra đời, CNXHKKH đã nhanh chóng trở thành một trong những học thuyết có sức hút mạnh mẽ nhất trong lịch sử xã hội loài người. Trên cơ sở “giải phẫu” xã hội TBCN, vạch trần bản chất và những mâu

thuẩn nội tại của nó, các nhà kinh điển của chủ nghĩa Marx-Lenin đã phác họa ra một mô hình chế độ xã hội tương lai tiến bộ vượt trội hơn hẳn CNTB, đó chính là CNXH và CNCS. Những nguyên lý, quy luật mà các ông chỉ ra về lực lượng, con đường, cách thức, biện pháp xây dựng chế độ xã hội mới ấy trở thành những “mũi gươm lý luận” đánh vào giai cấp tư sản và chế độ TBCN. Khi những lý luận khoa học này thấm sâu vào nhận thức của quần chúng nhân dân lao động, nó trở thành một lực lượng vật chất có sức mạnh vô cùng to lớn đe dọa đến sự tồn vong của CNTB.

^(*) ThS., Viện Chủ nghĩa xã hội khoa học, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

Chính vì vậy, giai cấp tư sản đã luôn tìm mọi cách phủ định, xuyên tạc giá trị khoa học và cách mạng của chủ nghĩa Marx-Lenin.

Chủ nghĩa xã hội khoa học là lý luận khoa học gắn kết chặt chẽ với thực tiễn cách mạng của phong trào cộng sản - công nhân quốc tế và thực tiễn xã hội các dân tộc và thời đại, nó đòi hỏi cần không ngừng được bổ sung và phát triển sáng tạo. Kiên định, bảo vệ và phát triển sáng tạo các nguyên lý CNXH là yêu cầu sống còn, bảo đảm cho giai cấp công nhân thực hiện thắng lợi sứ mệnh lịch sử của mình; hạ thấp, từ bỏ và phản bội các nguyên lý CNXH tất yếu gây nên những tổn thất khôn lường đối với phong trào cách mạng của giai cấp công nhân quốc tế.

Thời gian qua, CNXH đã từng bước được hiện thực hóa trên thực tế bằng những mô hình, cách thức khác nhau, và đó là quá trình khai sinh đầy gian khổ tất yếu của một chế độ xã hội mới, không tránh khỏi những khúc quanh co, những bước thăng trầm, những khi thất bại. Kể từ khi CNXH ở Liên Xô và Đông Âu sụp đổ đến nay, dường như các thế lực thù địch ngày càng tìm thấy trong sự sụp đổ đó những "lý lẽ" có sức "thuyết phục" để xuyên tạc, phủ nhận chủ nghĩa Marx-Lenin, CNXH. Đây là những luận điệu chống phá tinh vi, xảo quyệt và đặc biệt nguy hiểm. Nó dễ làm cho người ta rơi vào chủ quan, lơ là, mất cảnh giác; dễ làm cho một số người lầm tưởng rằng họ - những người đưa ra luận điệu chống phá ấy, cũng rất "khách quan, khoa học và sòng phẳng" khi đánh giá về CNXH.

2. Từ thực tiễn diễn biến tiêu biểu về quá trình thực thi cải tổ của Đảng

Cộng sản Liên Xô, các đại biểu nêu rõ, có thể khái quát thành những vấn đề cơ bản là: đáng lý phải thực hiện quyền lãnh đạo duy nhất của Đảng Cộng sản thì lại thực hiện "đa nguyên chính trị"; đáng lý phải giữ vững, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản thì lại buông lỏng, cắt xén và từ bỏ sự lãnh đạo ấy; đáng lý phải củng cố Đảng Cộng sản trên nguyên tắc của CNXH, nâng cao sức chiến đấu của Đảng, bảo đảm Đảng thực sự là đội tiên phong của giai cấp công nhân, của nhân dân và dân tộc thì lại biến Đảng thành "một tổ chức chính trị-xã hội tự quản", thành một "câu lạc bộ" như một tổ chức chính trị-xã hội đơn thuần, mất sức chiến đấu và đi đến tan rã. Đó là những vấn đề quyết định làm sụp đổ CNXH ở Liên Xô.

Những luận cứ trên cho thấy, sự sụp đổ CNXH ở Liên Xô, cũng như ở các nước Đông Âu, không phải do CNXH lạc hậu, lỗi thời, không phải là "lỗi" của học thuyết, mà đó thực sự là do sự hiểu sai, vận dụng sai, làm sai và cả sự phản động của ban lãnh đạo cộng sản ở các nước đó trong quá trình xây dựng CNXH cùng với sự thúc đẩy của "diễn biến hòa bình".

Phản biện lại quan điểm CNXH có phải là ảo tưởng, các đại biểu nhất trí rằng, thứ nhất, CNXH dựa trên quan điểm của học thuyết Marx không phải là "hệ thống tư biện", không phải là phi hiện thực khách quan mà là hiện thực trên thực tế. Thứ hai, sự đổ vỡ của mô hình XHCN ở Liên Xô và Đông Âu không có nghĩa là sự sụp đổ của CNXH với tư cách một học thuyết cách mạng và khoa học duy nhất đúng trong lịch sử tư tưởng nhân loại. Thứ ba, thực tế cho thấy, CNXH và quá trình hiện thực hóa CNXH ở Việt Nam đã chứng minh điều đó.

Tuy nhiên, các đại biểu cũng nhất trí rằng, để CNXH trở thành hiện thực cần chú ý những điểm sau:

Một là, CNXH là tất yếu trong sự phát triển của nhân loại nhưng không phải là cái đương nhiên có; do vậy, giai cấp công nhân, nhân dân lao động và các đảng cộng sản không thụ động ngồi chờ CNXH tự đến như một thứ quyết định luận mà phải thông qua sự nỗ lực hoạt động thực tiễn để hiện thực hóa mục tiêu CNXH.

Hai là, CNXH là một trình độ mới trong sự phát triển của nhân loại, nó không có mô hình, con đường sẵn có mà đòi hỏi mỗi đảng cộng sản cầm quyền, trên cơ sở những nguyên lý của chủ nghĩa Marx-Lenin, phải không ngừng sáng tạo, bám sát thực tiễn của đất nước và thời đại để xây dựng CNXH, đồng thời hoàn thiện lý luận về CNXH.

Ba là, cần nhận thức rõ ràng rằng xây dựng CNXH có tính lịch sử, cụ thể; tùy từng giai đoạn nhất định mà xác định nội dung, phương thức phù hợp; nếu thoát ly điều kiện thực tế, CNXH sẽ rơi vào ảo tưởng, chủ quan, duy ý chí - đây là điều đã từng diễn ra trong quá trình xây dựng CNXH tại một số quốc gia, dân tộc.

3. Công cuộc đổi mới ở Việt Nam, mà bắt đầu là từ đổi mới tư duy lý luận, trọng tâm là tư duy lý luận về CNXH, cho đến nay đã trải qua nhiều chặng đường với sáu kỳ Đại hội Đảng - từ Đại hội VI đến Đại hội XI. Xem xét thực tiễn ấy, Hội thảo nêu lên những điểm nổi bật của tiến trình đổi mới này như sau:

Một là, đây là cuộc đổi mới sâu sắc, triệt để về tư duy lý luận trên cơ sở kiên định và vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Marx-Lenin nói chung, CNXHKKH nói riêng.

Hai là, công việc chuẩn bị hành trang cho toàn Đảng, toàn dân - trước hết là đội ngũ làm công tác lý luận ở Việt Nam nói chung, đội ngũ giảng dạy nghiên cứu về CNXHKKH nói riêng để bước vào tiến trình đổi mới, được thực hiện bằng một quá trình “kiểm kê”, “rà soát”, “nhận thức lại” của mỗi người, mỗi tập thể, đơn vị về lý luận của CNXH. Thực tế cho thấy, công việc này đã đem lại kết quả tích cực.

Ba là, nhân tố quan trọng nhất tạo nên thành tựu đổi mới tư duy lý luận CNXHKKH trong giai đoạn đổi mới ở Việt Nam là việc Đảng Cộng sản đã xác định đúng vị trí, vai trò tư tưởng Hồ Chí Minh, mối liên hệ khăng khít giữa tư tưởng Hồ Chí Minh và chủ nghĩa Marx-Lenin tạo thành nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam cho hành động của Đảng ta.

Những nhân tố ấy tạo nên những đặc trưng của CNXHKKH thời kỳ đổi mới ở Việt Nam so với thời kỳ trước đổi mới.

Tác động của CNXHKKH đối với thực tiễn công cuộc đổi mới ở Việt Nam nằm chung trong tác động của chủ nghĩa Marx-Lenin, tư tưởng Hồ Chí Minh đối với công cuộc đổi mới. Đi vào thực tiễn ở Việt Nam, không bao giờ có sự tách biệt cục bộ giữa chủ nghĩa Marx-Lenin với tư tưởng Hồ Chí Minh. Tuy nhiên, trong mối liên hệ đó, CNXHKKH có một vai trò nổi bật, bởi vì trong chủ nghĩa Marx-Lenin thì CNXHKKH là bộ phận gắn liền nhất với thực tiễn, có vai trò chỉ đạo trực tiếp các đảng cộng sản trong việc đề ra đường lối chính sách. Chính vì thế, ngay từ khi phát động công cuộc đổi mới, Đảng Cộng sản Việt Nam đã nhấn mạnh đổi mới tư duy lý luận, trong đó trọng tâm là lý luận về CNXH. Thực tế là chủ nghĩa Marx-Lenin, tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung, CNXHKKH của thời kỳ đổi mới nói

riêng luôn luôn đóng vai trò chỉ đạo Đảng Cộng sản Việt Nam trong việc hoạch định mọi đường lối chính sách ở cấp độ vĩ mô của công cuộc đổi mới đất nước.

Tuy vậy, Hội thảo cũng nhận định, nhìn từ phía khác với thái độ “thực sự cầu thị” thì thấy một thực tế là, lý luận CNXHKKH ở Việt Nam còn lạc hậu so với thực tiễn đang biến chuyển rất nhanh của thời kỳ đổi mới đất nước trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập. Đội ngũ nghiên cứu, giảng dạy CNXHKKH còn chậm và ít phát hiện ra những vấn đề nảy sinh từ thực tiễn cuộc sống, còn chậm và ít đưa ra được sự lý giải thuyết phục về căn nguyên, xu hướng của những vấn đề đó kèm theo những gợi ý về giải pháp giúp Đảng và Nhà nước tham khảo để đề ra đường lối, chính sách ở tầm quốc kế, dân sinh. Bên cạnh đó, đội ngũ giảng dạy, nghiên cứu về CNXHKKH còn mỏng, mặc dù những năm vừa qua việc đào tạo có gia tăng về số lượng. Có thể nói, đây là những nguyên nhân trực tiếp gây trở ngại cho sự phát triển của CNXHKKH, hạn chế tác động của nó đối với thực tiễn công cuộc đổi mới ở nước ta.

Trong tình hình hiện nay, chủ nghĩa đế quốc và các thế lực thù địch vẫn điên cuồng chống phá chủ nghĩa Marx-Lenin trên tất cả các bộ phận hợp thành của nó, bao gồm cả triết học và kinh tế chính trị Marx-Lenin, nhưng những vấn đề quy luật, có tính quy luật chính trị - xã hội thực tiễn của quá trình cách mạng XHCN, tức những nguyên lý, quy luật cơ bản của CNXHKKH vẫn luôn là trọng điểm chống phá mà lực lượng này tập trung nhiều nhất cả về chất và lượng. Chính vì vậy, ở nước ta hiện nay, trong cuộc đấu tranh bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh, bảo vệ và phát triển CNXHKKH sẽ tiếp cận trực

tiếp các vấn đề mà kẻ thù đang tập trung chống phá, từ đó phản bác, đập tan các luận điệu của chúng, giữ vững nền tảng tư tưởng của Đảng ta. Đấu tranh bảo vệ và phát triển CNXHKKH không chỉ vạch trần, làm thất bại các âm mưu, thủ đoạn chống phá của kẻ thù mà thông qua đó còn góp phần bổ sung, làm rõ mô hình, con đường và phương hướng xây dựng CNXH và bảo vệ Tổ quốc XHCN ở nước ta hiện nay.

Việc đấu tranh bảo vệ, phát triển những nguyên lý cơ bản của CNXHKKH luôn là vấn đề thời sự và có tính quy luật trong cuộc đấu tranh giai cấp của giai cấp vô sản. Những khuynh hướng, quan điểm và thái độ khác nhau giữa bảo vệ và xuyên tạc bản chất khoa học và cách mạng của CNXHKKH diễn ra không chỉ trong nội bộ phong trào công nhân, phong trào cộng sản quốc tế và trong các đảng cộng sản ở các nước, mà còn trong sự đấu tranh giữa các lực lượng đối lập, giữa cách mạng và phản cách mạng, giữa CNXH và CNTB, giữa những người mác xít chân chính và những kẻ giả danh mác xít. Do đó, việc nghiên cứu một cách cơ bản và có hệ thống, làm sáng tỏ bản chất khoa học và cách mạng của CNXHKKH chẳng những cần thiết cho việc đổi mới nhận thức, bảo vệ, phát triển lý luận, mà còn cung cấp những luận cứ khoa học làm cơ sở cho việc hoạch định đường lối, chính sách của đảng cộng sản, góp phần thúc đẩy sự nghiệp cách mạng đến thắng lợi, tham gia vào cuộc đấu tranh tư tưởng, lý luận nhằm bảo vệ CNXHKKH, phát huy sức sống và ảnh hưởng của nó trong tiến trình phát triển của cách mạng. Thông qua đấu tranh chống lại những quan điểm sai trái, thù địch để bảo vệ, phát triển những nguyên lý của CNXHKKH góp phần củng cố, bảo vệ và

phát triển hệ tư tưởng của giai cấp vô sản, thực hiện mục tiêu cuối cùng là xây dựng thành công CNXH và CNCS.

4. Bản chất của CNXHKKH là cách mạng và khoa học. Bản chất cách mạng và khoa học đó đòi hỏi việc nhận thức, vận dụng và phát triển nó, các chủ thể, các đảng cộng sản vừa phải đứng vững trên lập trường cách mạng, lập trường của giai cấp công nhân, vừa phải thực hiện nó với một tinh thần và phương pháp khoa học nghiêm túc, đúng đắn.

Dù đã trải qua một quá trình diễn tiến lịch sử lâu dài, nhưng CNXHKKH vẫn không hề mất đi giá trị nguyên bản của nó. Những nguyên lý, quy luật căn bản mà các nhà kinh điển chủ nghĩa Marx-Lenin chỉ ra đến nay vẫn hoàn toàn đúng đắn, và nó tiếp tục được bồi đắp, phát triển bởi các thế hệ học giả mác xít về sau để không ngừng hoàn thiện. CNXHKKH vẫn là học thuyết dẫn dắt loài người đi tới tương lai.

Để đấu tranh giành thắng lợi, bảo vệ và phát triển những nguyên lý của CNXHKKH trong tình hình mới, chúng ta cần nắm vững và thực hiện tốt những vấn đề có tính nguyên tắc là:

Thứ nhất, luôn kiên định chủ nghĩa Marx-Lenin, tư tưởng Hồ Chí Minh.

Thứ hai, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và CNXH trong tình hình mới.

Thứ ba, kiên định đường lối đổi mới, chống giáo điều, bảo thủ, trì trệ, chủ quan, nóng vội, đổi mới vô nguyên tắc.

Cần khẳng định rằng, muốn bảo vệ và phát triển CNXHKKH, điều quan trọng trước hết là phải đứng vững trên lập trường cách mạng triệt để của giai cấp công nhân; phải có phương pháp đúng, thực sự khoa học. Nghiên cứu lý luận, vận dụng và phát triển lý luận

CNXHKKH phải dựa chắc trên cơ sở hiện thực, phải nhằm phục vụ việc thực hiện thắng lợi sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân. Thoát ly điều đó, không dựa chắc trên vấn đề cơ bản, cốt lõi đó, thì không những không bảo vệ và phát triển được CNXHKKH, mà còn có thể dẫn đến làm hủy hoại bản chất cách mạng và khoa học của nó.

Có thể nói, hiện tại, bên cạnh thời cơ, Việt Nam cũng đang đứng trước nhiều khó khăn, thách thức không nhỏ,... Điều đó đòi hỏi Đảng Cộng sản Việt Nam phải tiếp tục đổi mới tư duy, kiên định đường lối đổi mới theo định hướng XHCN, tăng cường tổng kết thực tiễn, nghiên cứu lý luận, tiếp tục bổ sung, hoàn thiện đường lối đổi mới, làm cho đường lối đó được thực hiện ngày càng hiệu quả với chất lượng cao, quyết tâm lớn, bản lĩnh vững vàng, thực hiện thắng lợi nhiệm vụ xây dựng CNXH và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam XHCN.

Từ bối cảnh trong nước, thế giới ngày nay cùng các biến cố chính trị, kinh tế đặc thù của nó làm cho cuộc đấu tranh bảo vệ, phát triển những nguyên lý cơ bản của CNXHKKH tiếp tục diễn ra hết sức phức tạp. CNXH là xu thế tất yếu của thời đại, nhưng xu thế ấy chỉ có thể trở thành hiện thực khi giai cấp công nhân và nhân dân lao động toàn thế giới đoàn kết, tập trung trí tuệ để tiếp tục kế thừa sáng tạo và không ngừng phát triển tư tưởng lý luận của chủ nghĩa Marx-Lenin, vừa biến tư tưởng lý luận đó thành lực lượng vật chất để xây dựng và bảo vệ xã hội mới, vừa sử dụng tư tưởng lý luận đó như công cụ sắc bén trong cuộc đấu tranh quyết liệt với tư tưởng lý luận của giai cấp tư sản.

Từ CNXHKKH đến CNXH hiện thực là một quá trình lâu dài, gian khổ, vừa

làm vừa tìm tòi, phát triển. Những gì mà các nhà kinh điển của chủ nghĩa Marx-Lenin đã vạch ra chỉ là những cơ sở lý luận căn cốt nhất. Nó cần phải được không ngừng bổ sung, phát triển bằng những lý luận mới trên cơ sở đúc rút từ hiện thực xây dựng CNXH. Đây cũng chính là phương cách để cho CNXHKKH không bị mất đi hơi thở, sức sống từ hiện thực. Tại Hội thảo lần này, các nhà khoa học cũng đã có nhiều kiến giải quan trọng về các vấn đề nóng bỏng xuất hiện trong quá trình xây dựng CNXH ở nước ta như vấn đề Đảng lãnh đạo, đảng cầm quyền; Kinh tế thị trường định hướng XHCN; cách mạng XHCN trong thời kỳ bùng nổ cách mạng khoa học công nghệ và CNTT điều chỉnh thích nghi; sứ mệnh lịch sử của giai cấp công nhân... Cho dù đó là việc đào sâu nghiên cứu để làm rõ hơn những vấn đề đã được đề cập, hay mới chỉ là những tìm tòi khởi phát thì đó cũng đều là những đóng góp quan trọng để góp phần giúp cho CNXHKKH ngày càng hoàn bị, tiệm cận ngày càng gần hơn đến chân lý □

THAM LUẬN TRÌNH BÀY TẠI HỘI THẢO:

1. Thiếu tướng, PGS. TS. Nguyễn Đình Minh: Báo cáo đề dẫn “Bảo vệ, phát triển chủ nghĩa xã hội khoa học trong giai đoạn hiện nay”.
2. Trung tướng Nguyễn Thanh Tuấn: Bảo vệ, phát triển chủ nghĩa xã hội khoa học - Nhiệm vụ quan trọng của công tác tư tưởng, lý luận hiện nay
3. GS. TS. Trịnh Quốc Tuấn: Chủ nghĩa xã hội khoa học với công cuộc đổi mới ở nước ta hiện nay.
4. Đại tá, PGS. TS. Nguyễn Mạnh Hưởng: Sự sụp đổ chủ nghĩa xã hội ở Liên Xô và Đông Âu có phải bắt nguồn từ sự lạc hậu của chủ nghĩa xã hội khoa học?
5. PGS. TS. Đỗ Thị Thạch: Phê phán quan điểm cho rằng: chủ nghĩa xã hội chỉ là ảo tưởng, không bao giờ thực hiện được.
6. Đại tá, PGS. TS. Nguyễn Đức Tiến: Những nhân tố tác động đến nhiệm vụ bảo vệ và phát triển chủ nghĩa xã hội khoa học trong giai đoạn hiện nay.